

ви висновки не відповідають дійсним обставинам і у них немає відповіді на доводи скаржника.

Отже, залишаючи без задоволення скаргу Ш., суд неповною мірою перевірів дані, на підставі яких прокурор дійшов висновку про відсутність у діях працівників міліції ЧМВ УМВС України в Чернігівській області та міліціонерів РМОП «Беркут» складу злочину, передбаченого ст. 365 КК, та не навів конкретних фактів чи обставин, які б спростовували доводи скаржника про проведення працівниками міліції незаконного обшуку та незаконного вилучення речей, що не мали жодного відношення до розслідуваної органами слідства справи.

Апеляційний суд, перевіряючи матеріали справи, не звернув уваги на порушення вимог закону судом першої інстанції та залишив постанову місцевого суду без змін.

Недотримання вимог кримінально-процесуального закону органами досудового слідства під час проведення обшуку істотно вплинуло на правильність постановлених судових рішень судами першої та апеляційної інстанцій та на порушення конституційних прав громадян.

Тому колегія суддів Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України відповідно до положень п. 2 ч. 1 ст. 400⁴ КПК в редакції Закону від 21 червня 2001 р. № 2533-III «Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України» із змінами, внесеними згідно із Законом від 11 лютого 2010 р. № 1876-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підстав перегляду судових рішень», яка була чинною до змін, внесених згідно із Законом від 7 липня 2010 р. № 2453-VI «Про судоустрій і статус суддів» зазначила, що постанову місцевого суду та ухвалу апеляційного суду необхідно скасувати у зв'язку з істотним порушенням вимог кримінально-процесуального закону, які істотно вплинули на правильність судових рішень, а матеріали справи за скаргою Ш. направити на новий судовий розгляд.

У зв'язку з зазначеним постанову Деснянського районного суду м. Чернігова від 16 січня 2007 р. та ухвалу Апеляційного суду Чернігівської області від 19 квітня 2007 р. скасовано, а матеріали справи за скаргою Ш. направлено на новий судовий розгляд.

РІШЕННЯ У ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ

Відповідно до ст. 169 ЦК Української РСР грошові зобов'язання повинні бути виражені і підлягають оплаті в національній валюті. Вираження і оплата грошових зобов'язань в іноземній валюті допускається лише у випадках і в порядку, встановлених законом. У Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю», яким встановлено режим здійснення валютних операцій на території України, також не йдеться про дозвіл здійснювати оплату платежів в іноземній валюті у розрахунках між резидентами.

Згідно з умовами спірних договорів купівлі-продажу квартир купівельна ціна, тобто грошові зобов'язання покупців за цими договорами, виражена в національній валюті України — гривні. Визначення при цьому в договорах грошового еквівалента цих зобов'язань покупців в умовних одиницях законом не заборонено

ПОСТАНОВА

*судових палат у цивільних та господарських справах Верховного Суду України
від 30 травня 2012 р.
(в и т я г)*

Закрите акціонерне товариство «Фармацевтична фірма «Дарниця» (далі — ЗАТ) звернулося до суду з позовом до Р. та З. про визнання укладених 18 лютого 1997 р. між ним і зазначеними особами договорів купівлі-продажу квартир недійсними з тих підстав, що при їх укладенні сторони не досягли згоди щодо істотної умови договорів — купівельної ціни; визначення цієї ціни в умовних одиницях не відповідає вимогам закону,

а саме укладення договорів на таких умовах суперечить цілям діяльності ЗАТ.

Р. та З., а також О.О., О.Н. та О.Т. звернулися до суду із зустрічним позовом до ЗАТ про визнання укладених у лютому 1997 р. між ними та ЗАТ договорів купівлі-продажу квартир недійсними в частині визначення еквівалента покупної ціни в умовних одиницях із тих підстав, що така умова не відповідає вимогам закону, визнання з цих же

підстав недійсними додаткових договорів, якими встановлено порядок здійснення ними розрахунків за придбані квартири з урахуванням курсу умовної одиниці за даними Національного банку України на день внесення платежу, та зобов'язання ЗАТ видати їм довідки про повну сплату ними вартості придбаних квартир.

Дніпровський районний суд м. Києва рішенням від 5 травня 2011 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 5 липня 2011 р. та ухвалою Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2011 р., позови задовольнив частково: визнав недійсними умови укладених між сторонами договорів купівлі-продажу квартир про визначення еквівалента покупної ціни в умовних одиницях; визнав недійсними додаткові договори, якими встановлено порядок здійснення покупцями розрахунків за придбані квартири з урахуванням курсу умовної одиниці за даними Національного банку України на день внесення платежу; зобов'язав ЗАТ протягом одного місяця з дня набрання судовим рішенням законної сили видати Р., З., О.Т., О.О. та О.Н. довідки про повну сплату ними покупної ціни за договорами купівлі-продажу квартир.

У заяві про перегляд Верховним Судом України рішення суду касаційної інстанції ЗАТ, пославшись на неоднакове застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме норми, якою встановлено можливість вираження грошових зобов'язань в іноземній валюті, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, просило скасувати зазначені вище судові рішення у справі та ухвалити нове рішення, яким задовольнити його позов.

Як приклад наявності зазначеної підстави подання заяви про перегляд судових рішень ЗАТ навело постанову Вищого господарського суду України від 28 липня 2004 р.

Заслухавши доповідь судді Верховного Суду України, пояснення представників ЗАТ С.О. та С.М. на підтримання заяви, З., О.О. та Р. на її заперечення, дослідивши матеріали справи та перевіривши наведені у заяві доводи, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України дійшли висновку, що заява підлягає задоволенню частково.

Відповідно до змісту ст. 360⁴ ЦПК суд задовольняє заяву про перегляд справи Верховним Судом України і скасовує судові рішення у справі, яка переглядається з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції од-

них і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, якщо установить, що воно є незаконним.

Суд установив, що ЗАТ 14 лютого 1997 р. уклало договори купівлі-продажу квартири з О.О., О.Н., О.Т., 18 лютого 1997 р. — з Р. та 21 лютого 1997 р. — із З. У п. 4 кожного з цих договорів було визначено покупну ціну квартир у гривнях із вираженням її еквівалента в умовних одиницях за курсом Національного банку України на день укладення договору. До кожного з цих договорів між сторонами було укладено додаткові договори про порядок здійснення покупцями розрахунків за придбані квартири, яким передбачено, що покупна ціна сплачується впродовж 15 років періодичними щомісячними платежами в національній валюті України в розмірі, вираженому в умовних одиницях за курсом Національного банку України на день здійснення платежу. Суд також установив, що умовною одиницею сторони вважали іноземну валюту.

Визнаючи п. 4 у кожному із зазначених договорів купівлі-продажу квартир недійсним, суд першої інстанції, з висновками якого погодилися суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив із того, що в цій частині договори не відповідають вимогам закону — Декрету Кабінету Міністрів України від 19 лютого 1993 р. № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» (далі — Декрет), який визначає єдиним законним засобом платежу на території України українську гривню.

Однак із висновком суду про те, що в зазначеній частині договори не відповідають вимогам закону, погодитися не можна.

Частиною 1 ст. 48 чинного на час укладення сторонами спірних договорів ЦК Української РСР встановлено, що недійсною є та угода, яка не відповідає вимогам закону.

Відповідно до ст. 169 цього Кодексу грошові зобов'язання повинні бути виражені і підлягають оплаті в національній валюті. Вираження і оплата грошових зобов'язань в іноземній валюті допускається лише у випадках і в порядку, встановлених законом. У Декреті, який встановлює режим здійснення валютних операцій на території України, також не йдеться про дозвіл здійснювати оплату платежів в іноземній валюті у розрахунках між резидентами, якими є сторони у справі.

Згідно з умовами спірних договорів купівлі-продажу квартир, що також встановлено судом, покупна ціна, тобто грошові зобов'язання покуп-

ців за цими договорами виражені в національній валюті України — гривні. Визначення при цьому в договорах грошового еквівалента цих зобов'язань покупців в умовних одиницях законом не заборонено, на що звернув увагу Вищий господарський суд України в судовому рішенні, на яке як на приклад неоднакового застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї самої норми матеріального права посилався заявник, а тому висновок суду про те, що зазначені умови договорів не відповідали вимогам чинного на час їх укладення законодавства, є помилковим.

Таким чином, у цій частині рішення касаційного суду незаконне, що відповідно до ст. 360⁴ ЦПК є підставою для його скасування і передачі справи в цій частині на новий касаційний розгляд.

Що стосується іншої частини рішення, то заявник не надав прикладів неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рі-

шень у подібних правовідносинах, а тому в задоволенні заяви про перегляд цієї частини рішення слід відмовити.

Керуючись статтями 355, 360³, 360⁴, 360⁵ ЦПК, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України заяву ЗАТ задовольнили частково: ухвалу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 7 грудня 2011 р. щодо залишення без змін рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 5 травня 2011 р. та ухвали Апеляційного суду м. Києва від 5 липня 2011 р. в частині вирішення зустрічної позовної вимоги Р, З., О.О., О.Н. та О.Т. до ЗАТ, треті особи — Дарницька районна в м. Києві державна адміністрація, Головне управління юстиції в м. Києві, Київське міське бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна, про визнання договорів купівлі-продажу квартир недійсними в частині визначення еквівалента покупної ціни в умовних одиницях скасували і передали справу в цій частині на новий касаційний розгляд.

Умови договору поруки про його дію до повного припинення всіх зобов'язань боржника не свідчать про те, що в договорі встановлено строк припинення поруки в розумінні ст. 251, ч. 4 ст. 559 ЦК України. Тому в такому разі підлягають застосуванню положення норми ч. 4 ст. 559 цього Кодексу про те, що порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя. Оскільки банк відповідно до умов кредитного договору змінив строк виконання основного зобов'язання, то згідно з ч. 4 ст. 559 ЦК України вимоги до поручителів могли бути заявлені у межах шести місяців від дня настання цього строку

ПОСТАНОВА

*судових палат у цивільних та господарських справах Верховного Суду України
від 23 травня 2012 р.
(в и т я г)*

У грудні 2009 р. акціонерний комерційний інноваційний банк «УкрСиббанк» (далі — АКІБ «УкрСиббанк»), правонаступником якого є публічне акціонерне товариство «УкрСиббанк» (далі — ПАТ «УкрСиббанк»), звернувся до суду з позовом до товариства з обмеженою відповідальністю «ТWM» (далі — ТОВ «ТWM»), Е., П. про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Позивач зазначив, що 24 жовтня 2007 р. між ним і ТОВ «ТWM» було укладено кредитний договір. Відповідно до умов договору банк надав цьому товариству кредит у розмірі 114 тис. доларів США, а ТОВ «ТWM» зобов'язалося у строк та на умовах, визначених у кредитному договорі, повернути кредит і сплатити проценти.

Згідно з п. 1.2.2 кредитного договору позичальник у будь-якому випадку зобов'язаний повернути банку кредит у повному обсязі в термін не пізніше 24 жовтня 2018 р., якщо тільки не застосовується інший термін повернення кредиту, установлений на підставі додаткової угоди між сторонами або до визначеного банком терміну (достроково) відповідно до умов розд. 12 договору на підставі будь-якого з цих пунктів договору: 2.3, 5.3, 5.5, 5.6, 5.9, 5.10, 5.11, 8.4.

З метою забезпечення виконання ТОВ «ТWM» своїх зобов'язань за зазначеним кредитним договором 24 жовтня 2007 р. банк уклав договори поруки з Е. та П., за якими поручителі відповідають перед банком за порушення зобов'язання борж-

ником до повного припинення всіх зобов'язань ТОВ «ТWM» за основним договором.

Позивач, пославшись на невиконання ТОВ «ТWM» своїх зобов'язань за кредитним договором, у зв'язку із чим 12 грудня 2008 р. пред'явив вимогу до позичальника та поручителів про дострокове повернення кредиту й процентів за користування кредитом протягом 30 календарних днів від дати отримання цієї вимоги, просив стягнути солідарно з ТОВ «ТWM», Е. та П. 120 тис. 72 долари 26 центів США заборгованості за кредитним договором.

Дніпровський районний суд м. Херсона рішенням від 22 листопада 2010 р., залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду Херсонської області від 3 березня 2011 р. та ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 вересня 2011 р., позовні вимоги ПАТ «УкрСиббанк» задовольнив частково: стягнув із ТОВ «ТWM» на користь ПАТ «УкрСиббанк» 120 тис. 72 долари 26 центів США заборгованості за кредитним договором та 1 тис. 820 грн судових витрат; у задоволенні решти позовних вимог відмовив.

У заяві про перегляд судових рішень ПАТ «УкрСиббанк» просило скасувати зазначене рішення Дніпровського районного суду м. Херсона, ухвалу Апеляційного суду Херсонської області від 3 березня 2011 р. та ухвалу колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 вересня 2011 р. в частині відмови в задоволенні позовних вимог до поручителів Е. і П. та ухвалити нове судове рішення про задоволення позовних вимог у цій частині, пославшись на неоднакове застосування судами касаційної інстанції ч. 4 ст. 559 ЦК, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

На обґрунтування заяви ПАТ «УкрСиббанк» надало ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 29 квітня 2011 р. й від 22 червня 2011 р. та постанови Вищого господарського суду України від 25 жовтня 2011 р. й від 26 жовтня 2011 р., в яких, на думку ПАТ «УкрСиббанк», по-іншому застосовано зазначені правові норми.

Ухвалою колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 березня 2012 р. цивільну справу за позовом ПАТ «УкрСиббанк» до ТОВ «ТWM», Е. та П. про стягнення заборгованості за кредитним договором допущено до провадження Верховного Суду України в порядку гл. 3 розд. V ЦПК.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіривши наведені в заяві ПАТ «УкрСиббанк» доводи, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України дійшли висновку про те, що заява не підлягає задоволенню з таких підстав.

Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах.

Суди встановили, що 24 жовтня 2007 р. між АКІБ «УкрСиббанк» і ТОВ «ТWM» було укладено кредитний договір, згідно з умовами якого банк надав ТОВ «ТWM» кредит у розмірі 114 тис. доларів США, а товариство зобов'язалося у строк та на умовах, визначених у цьому кредитному договорі, повернути кредит і сплатити проценти.

Згідно з п. 1.2.2 кредитного договору позичальник у будь-якому випадку зобов'язаний повернути банку кредит у повному обсязі в термін не пізніше 24 жовтня 2018 р., якщо тільки не застосовується інший термін повернення кредиту, установлений на підставі додаткової угоди сторін або до зазначеного банком терміну (достроково) відповідно до умов розд. 12 договору на підставі будь-якого з пунктів договору: 2.3, 5.3, 5.5, 5.6, 5.9, 5.10, 5.11, 8.4.

За змістом ч. 1 ст. 651 ЦК зміна договору допускається лише за згодою сторін, якщо інше не встановлено договором або законом.

Пунктом 12.1 кредитного договору передбачено, що відповідно до вимог чинного законодавства України, зокрема статей 525, 611 ЦК, сторони погодилися, що в разі застосування будь-якого з пунктів 2.3, 5.3, 5.5, 5.6, 5.9, 5.10, 5.11, 8.4 цього договору та (або) настання обставин, що передбачені цими пунктами, банк має право визнати термін повернення кредиту таким, що настав згідно з п. 1.2.2 договору. При цьому термін повернення кредиту вважається таким, що настав, а кредит — обов'язковим до повернення з дати отримання позичальником відповідної письмової вимоги банку. У такому випадку позичальник зобов'язується достроково повернути отриманий кредит та плату за кредит у встановлений банком термін у повному обсязі. У будь-якому випадку новий строк повернення кредиту та плати за кредит згідно з вимогою банку не може перевищувати 14 календарних днів з дати відправлення банком зазначеної вимоги позичальнику.

З метою забезпечення виконання ТОВ «ТWM» своїх зобов'язань за кредитним договором 24 жовтня 2007 р. банк уклав договори поручки з Е. та П., за якими поручителі відповідають перед банком за порушення зобов'язання борж-

ником до повного припинення всіх зобов'язань ТОВ «ТWM» за основним договором.

12 грудня 2008 р. у зв'язку з невиконанням ТОВ «ТWM» своїх зобов'язань за кредитним договором перед ПАТ «УкрСиббанк» банком була пред'явлена письмова вимога до позичальника про дострокове повернення кредиту та процентів протягом 30 календарних днів від дати отримання цієї вимоги. Зазначену вимогу ТОВ «ТWM» отримало 15 грудня 2008 р. Граничним строком виконання основного зобов'язання позичальника перед кредитором, встановленим банком відповідно до п. 12.1 кредитного договору, є 15 січня 2009 р.

Задовольняючи позовні вимоги ПАТ «УкрСиббанк» у частині стягнення заборгованості за кредитним договором з ТОВ «ТWM» і відмовляючи в задоволенні позовних вимог про стягнення заборгованості за кредитним договором до поручителів Е. і П., суд першої інстанції, з висновками якого погодились суди апеляційної та касаційної інстанцій, виходив із того, що в договорах поруки не встановлено строку, після закінчення якого порука припиняється, оскільки умови цих договорів про дію поруки до повного припинення всіх зобов'язань боржника за основним договором не є встановленням такого строку, та враховуючи, що кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання, який був установлений кредитором відповідно до п. 1.2.2 кредитного договору, не пред'явив вимоги до поручителів, дійшов висновку про відсутність підстав для стягнення з поручителів заборгованості за кредитним договором.

Разом з тим у судових рішеннях, доданих до заяви ПАТ «УкрСиббанк» як приклад неоднакового застосування судами касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, міститься висновок про те, що умова договору поруки про його дію до повного виконання зобов'язань боржником за кредитним договором є встановленням строку припинення поруки, який пов'язаний із настанням певної події, а саме виконанням зобов'язань боржником за кредитним договором.

Отже, виявлено неоднакове застосування судами касаційної інстанції однієї і тієї самої норми матеріального права — ч. 4 ст. 559 ЦК.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судами касаційної інстанції зазначених норм матеріального права, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України виходили з такого.

За змістом ч. 4 ст. 559 ЦК порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом

шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Відповідно до ч. 1 ст. 251 ЦК строком є певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Строк визначається роками, місяцями, тижнями, днями або годинами (ч. 1 ст. 252 ЦК).

Разом із тим із настанням певної події, яка має юридичне значення, законодавець пов'язує термін, що визначається календарною датою або вказівкою на подію, яка має неминуче настати (статті 251, 252 ЦК).

Таким чином, умови договору поруки про його дію до повного припинення всіх зобов'язань боржника не свідчать про те, що в договорі встановлено строк припинення поруки в розумінні ст. 251, ч. 4 ст. 559 ЦК. Тому в такому разі підлягає застосуванню норма ч. 4 ст. 559 цього Кодексу про те, що порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

У справі, яка переглядається, установивши, що договорами поруки не визначено строк, після закінчення якого порука припиняється, оскільки пунктами 3.1 цих договорів встановлено, що вони діють до повного припинення всіх зобов'язань боржника за основним договором, та що кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання, який був змінений ним відповідно до п. 1.2.2 кредитного договору, не пред'явив вимоги до поручителів, суд першої інстанції, з висновками якого погодились апеляційний та касаційний суди, дійшов обґрунтованого висновку про те, що поруку припинено на підставі ч. 4 ст. 559 ЦК.

Зазначені висновки відповідають установленним обставинам справи та нормам матеріального права, а доводи заяви ПАТ «УкрСиббанк» цих висновків не спростовують.

За таких обставин підстав для скасування ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 вересня 2011 р. немає.

Керуючись статтями 355, 360³, 360⁵ ЦПК, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України у задоволенні заяви ПАТ «УкрСиббанк» про перегляд Верховним Судом України ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 вересня 2011 р. відмовили.